

TAŞINMA EŞYASI TAŞIMALARINDA TAŞIYICININ ÖZEL YÜKÜMLÜLÜKLERİ*

Yrd. Doç. Dr. Fevzi TOPSOY**

---

* Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK-ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

**Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi Deniz Hukuku Anabilim Dalı, fevzi.topsoy@zirve.edu.tr.

Ö Z

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK), pek çok alanda olduğu gibi, taşıma hukuku alanında da önemli değişiklikler getirmiştir. Bu değişikliklerden birisi de taşınma eşyası taşıma ile ilgilidir. Taşınma eşyası, bir evden bürodan veya benzer bir yerden alınarak yine benzer bir yere götürülen eşyadır. Bu özel taşıma, TTK'nın Dördüncü Kitabının Üçüncü Bölümünde ilk kez özel olarak düzenlenmiştir. TTK'nın taşınma eşyası taşınmasına ilişkin hükümlerin ayrıntılı şekilde incelenmesi; hem doktrinde yapılacak yeni çalışmalara ışık tutacak hem de uygulamada doğması muhtemel sorunların önlenmesinde önemli rol oynayacaktır. Bu itibarla çalışmada; TTK'nın taşınma eşyası taşınmasına ilişkin özel hükümleri temel alınarak taşınma eşyası taşınmaları ve taşıyıcının özel yükümlülükleri ayrıntılı şekilde analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Ticaret Kanunu (TTK), Taşıma Hukuku, Eşya Taşıma, Taşınma Eşyası, Taşıyıcının Sorumluluğu

HOUSEHOLD GOODS AND SPECIAL OBLIGATIONS OF THE CARRIER

ABSTRACT

Turkish Commercial Code (TCC) No. 6102 has made significant changes in the field of carriage law as well as in many areas. One of these changes regulates with carriage of household goods. The household goods are goods that are removed from a house or office or similar area and are carried to a similar area. This special form of carriage is regulated for the first time in the Third Chapter of Fourth Book of the TCC. The examination of the carriage of household goods provisions of the TCC in detail will shed light on new studies that will contribute to the doctrine and play an important role to prevent possible issues in the practice. Thus, in the study, the carriage of household goods and the special liability of carriage have been analyzed in detail on the basis of the carriage of household goods provisions of the TCC.

Keywords: Turkish Commercial Code (TCC), Transport Law, Carriage of Goods, Household Goods, Liability of Carrier

GİRİŞ

Genel olarak yolcunun veya eşyanın bulunduğu yerden alınarak varış noktasına götürülmesi olarak tanımlanan taşıma, ticarî hayatın devamı kadar toplumsal gelişim ve değişimin sağlanması açısından da önemli faaliyetlerden birisidir. Bu önem; taşıma faaliyetinin özel hukukî düzenlemeye kavuşturulması ihtiyacını doğurması yanında, tarih boyunca ticaret yolları üzerinde hâkimiyet mücadelesinin yaşanmasına yol açmıştır^[1].

Tarihte ilk taşımaların, tacirin kendi eşyasını taşınması şeklinde ortaya çıktığı bilinmektedir. Ticaretin yaygınlaşması ve teknik imkânların gelişmesi, hem taşıma işinin çeşitlenmesi^[2] hem de faaliyetin taşıyıcı adı verilen meslek erbabı kişilerce yürütülmesini^[3] dolayısıyla her bir taşıma türüne özgü özel hukukî düzenlemeler yapılması sürecini başlatmıştır^[4]. Özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrasında ekonomik ve ticarî gelişmeleri, eşya taşımalarını ülke sınırları içinde cereyan eden bir faaliyet olmaktan çıkarmıştır^[5].

Ülkemizde taşıma işlerine yönelik temel hukukî düzenleme, Türk Ticaret Kanunu'nun taşıma işlerine ilişkin hükümleridir^[6]. Türk taşıma hukukunun genel hükümlerini oluşturan bu kurallara ek olarak, taşınan eşya veya taşıma

-
- [1] Taşımının önemi ve tarihsel süreci hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ATABEK, R.: Eşya Taşıma Hukuku (Deniz Hukuku Hariç), İstanbul 1960, s. 1.
- [2] ARKAN, S.: Karada Yapılan Eşya Taşımalarında Taşıyıcının Sorumluluğu, Ankara 1982, s. 2 (Karadan Yapılan).
- [3] ADIGÜZEL, B.: "Eşya Taşımalarında Taşıyıcı Yardımcısı Kavramı ve Yardımcıların Taşıyıcının Sorumluluğuna Etkisi", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2008, C. III, S. 2, s. 291 ("Eşya Taşımalarında").
- [4] Bu düzenlemelere örnek olarak; 1924 tarihli "Konişmentolu Taşımalar Hakkında Bazı Kuralların Birleştirilmesine Dair Sözleşme (1924 Lahey Sözleşmesi) ile bu Sözleşmenin 1968 tarihli Brüksel protokolü ile değiştirilen Lahey-Visby Kuralları, 1978 tarihli Denizyolu ile Eşya Taşınmasına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Hamburg Kuralları), 1956 tarihli Karayolu ile Uluslararası Eşya Taşıma Sözleşmesine İlişkin Sözleşme (CMR), 1929 tarihli Uluslararası Hava Taşımalarına İlişkin Bazı Kuralların Birleştirilmesi Hakkında Sözleşme (Varşova Sözleşmesi), 1999 tarihli Hava Yoluyla Uluslararası Taşımacılığa İlişkin Belirli Kuralların Birleştirilmesine Dair Sözleşme (Montreal Sözleşmesi) ile 1928 ve 1980 tarihli Uluslararası Demiryolu Taşımalarına İlişkin Sözleşmeler (CIM ve COTIF) sayılabilir. Sözleşmeler hakkında bilgiler için genel olarak bkz. KARAN, H.: Law on International Carriage of Goods, Ankara 2006; ARKAN, S.: Demiryoluyla Yapılan Uluslararası Eşya Taşımaları, Ankara 1987; ATEŞ, E.: Taşıyanın Sorumluluğunu Düzenleyen "Konişmentolu Taşımalar Hakkında Bazı Kuralların Birleştirilmesine Dair Sözleşme 1924 Brüksel (Lahey) Konvansiyonu'nun Türk Hukukuna Etkisi, İstanbul 2008.
- [5] KAYA, A.: "Karayolu ile Eşya Taşımaya İlişkin Uluslararası Sözleşmenin (CMR) Uygulama Şartları ve Öngörülen Sorumluluğun Esasları (I)", Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul 1998, s. 331.
- [6] Bilindiği gibi 1956 tarihli eski TTK'da Kıymetli Evrak'a ayrılan 3. Kitabı'nın "Taşıma İşleri ve Taşıma Senedi" başlıklı 2. Kısımında düzenlenirken, 6102 Sayılı TTK'da ise "Taşıma İşleri" başlıklı 4. Kitabında bağımsız şekilde düzenlenmiştir.

türüne göre özel hukukî düzenlemeler de yürürlüğe konulmuştur^[7]. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK)^[8] taşıma işlerine ayrılan Dördüncü Kitap'ının Üçüncü Kısım'a derç edilen taşınma eşyası taşımaya ilişkin yeni hükümler (m. 894-901) bu özel düzenlemelerden birisidir.

Bir evden, bürodan veya benzeri bir yerden alınıp benzeri bir yere taşınan eşya olarak tanımlanan taşınma eşyası taşınması, zaten kamuoyunda evden eve taşımacılık olarak adlandırılan taşıma şekli olarak sıklıkla uygulanmaktadır. Alman Ticaret Kanunu (Alm.TK)'nun taşınma eşyası taşımalarına ilişkin hükümlerinden esinlenerek^[9] kaleme alınan bu yeni hükümlerle taşınma eşyası taşımaları ilk kez özel hukukî bir düzenlemeye kavuşturulmuştur.

TTK'nın 856 ilâ 893. maddelerine rağmen neden taşınma eşyası taşımalarının ayrıca düzenlenmiş olduğu gerekçede belirtilmemekle birlikte temel sebep olarak taşıma işlerinin esas alındığı Karayollarında Eşya Taşınmasına İlişkin Milletlerarası Sözleşme (CMR)'de taşınma eşyası taşımalarının kapsam dışı bırakılmış olduğunu^[10] söylemek yanlış olmayacaktır^[11]. Ayrıca taşınma eşyası taşımalarında gönderenin genel olarak tüketici olması, bu tür taşımalarda gönderen lehine bir takım hükümlerin getirilmesini zorunlu kılmıştır.

[7] Türkiye; 1924 Lahey Sözleşmesine 1955 yılında, CMR'ye 1995 yılında, Varşova Sözleşmesi'ne 1978 yılında ve CIM ve COTIF'e ise sırayla 1930 ve 1985 tarihlerinde taraf olmuştur. Ayrıca henüz taraf olmadığı Hamburg Kuralları'na ilişkin pek çok hükmü TTK'ya derç etmiştir. Bunlara ek olarak taşıma hukukuna ilişkin özel hukukî düzenlemeler de yapmıştır. Örneğin karayolu taşımalarının ülke ekonomisindeki önemi nedeniyle 2003 yılında Karayolu Taşıma Kanunu (RG, 19.07.2003 Sayı: 25173) ile 2004 ve 2009 yıllarında ise Karayolu Taşıma Yönetmeliği (RG, 11.06.2009, Sayı: 27255) yürürlüğe girmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. KARAN, H.: "*Karayolu Taşıma Kanunu ve Yönetmeliği*", BATİDER, C. XXII, S. 3, s. 97-137.

[8] Çalışmada, halen yürürlükte bulunan 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu sadece "*TTK*" olarak kısaltılmış, yeri geldiğinde 1956 tarih ve 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'ndan "*1956 tarihli eski TTK*" olarak bahsedilmiştir.

[9] Bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, s. 307, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss96.pdf> (04 Mayıs 2013) (Türk Ticaret Kanunu Tasarısı).

[10] CMR m. 4(c).

[11] Taşınma eşyası taşımaları hakkında ayrı bir uluslararası sözleşme yapılmasına imkan sağlamak amacıyla CMR kapsamında bırakılmıştır. Bkz. USLU, M.: *CMR Hükümleri Çerçevesinde Taşıyıcının Gecikmeden Doğan Sorumluluğu*, Ankara 2010, s. 42; Bununla birlikte, taşınma eşyası taşımaları hakkında bağımsız bir uluslararası sözleşme yapılması mümkün olmamış ancak Birleşmiş Milletler Avrupa Ekonomik Komisyonu (United Nations Economic Commission – UNECE) tarafından 1962 yılında Uluslararası Ev Eşyaları Taşımaları Genel Şartları (General Conditions For International Furniture Removals – UNECE Genel Şartları) yayımlanmıştır. Genel şartlar için bkz. "*General Conditions For International Furniture Removal Prepared Under The Auspices Of The United Nations Economic Commission For Europe Geneva, April 1962*", http://www.interdell.se/pdf/general_conditions.pdf (Erişim Tarihi: 06 Ocak 2014).

TTK'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte taşınma eşyası taşınmasına ilişkin hükümler mevzu hukukun bir parçası olduğundan, hükümlerin ayrıntılı şekilde incelenmesi, hem doktrinde yapılacak yeni çalışmalara ışık tutacak hem de uygulamada doğması muhtemel sorunların önlenmesinde önemli rol oynayacaktır. Bu itibarla çalışmada; taşınma eşyası taşınmasının tanımı ve unsurları açıklanarak hangi tür taşımaların bu kapsama dâhil olduğu tartışılmış ve genel eşya taşımalarına göre farklılık ya da benzerlikleri analiz edilmiştir. Ayrıca taşıyıcı ve gönderenin özel sorumluluk ve yükümlülüklerine ilişkin hükümler ayrıntılı şekilde açıklanmıştır.

I. TAŞINMA EŞYASI TAŞIMA SÖZLEŞMESİ VE UNSURLARI

A) TANIMI

Karayolu Taşıma Kanunu (KTaşK)'nin tanımlar başlıklı 3. maddesinde taşıma; yolcunun taşıta bindiği veya eşyanın taşımacıya teslim edildiği yerden varış noktasına götürülmesidir. TTK'da ise taşıma ve taşıma sözleşmesine ilişkin açık bir tanım bulunmamakla birlikte TTK'nın 850(2) maddesi uyarınca taşıma sözleşmesi; taşıyıcının eşyayı varma yerine götürmeyi ve orada gönderilene teslim etmeyi veya yolcuyu varma yerine ulaştırmayı, buna karşılık eşya taşımada gönderenin ve yolcu taşımada ise yolcunun taşıyıcıya taşıma ücretini ödemeyi borçlandığı sözleşme şeklinde tanımlanmaktadır^[12].

TTK'da herhangi bir şekil şartı öngörülme^[13] taşıma sözleşmesi; tarafların (gönderen ve taşıyıcı) karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla kurulan, iki tarafa tam borç yükleyen rızâ bir sözleşmedir^[14]. Bu anlamda taşıma sözleşmesi;

[12] Bu konuda bkz. ARKAN, S.: Karadan Yapılan, s. 10.

[13] 1956 tarihli eski TTK'nın 768. maddesinde taşıma sözleşmesi için taşıma senedi düzenlenmesini ya da taşıma senedi tanzim edilmemiş olsa bile tarafların onayları ve eşyanın taşıyıcıya teslimi zorunlu kılınmıştı.

[14] Zira taşıma sözleşmesine taraf olmamakla birlikte gönderilenin; taşıma sözleşmesinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmesi şartıyla, eşyanın kendisine teslimini, eşya zayi olmuşsa istem haklarını taşıyıcıya karşı kullanabilmektedir. Gönderilen kavramı ile hak ve yükümlülükleri için bkz. SEVEN, V.: Taşıma Hukukunda Gönderilen, Ankara 2012, s. 27 vd.

kurulması için eşyanın tesliminin zorunlu olmadığı^[15] tam üçüncü kişi yararına bir sözleşmedir^[16].

Bu paralelde taşınma eşyası taşıma sözleşmesini; taşıyıcının, bir ev, büro veya benzeri yerden aldığı taşınma eşyasını, yine benzeri bir yere taşımayı üstlendiği, gönderenin de taşıma ücretini borçlandığı sözleşme olarak tanımlamak mümkündür.

B) UNSURLARI

Yukarıda yapılan tanımdan da anlaşılacağı gibi taşınma eşyası taşıma sözleşmesinin unsurları; taşınma eşyasını taşımayı taahhüt ve ücret olarak ortaya çıkmaktadır^[17].

1- Taşınma Eşyasını Taşıma İşinin Üstlenilmesi

a) Taşınma Eşyası

Taşınma eşyası sözleşmelerinin konusu sadece taşınma eşyasıdır. Bu nedenle, mehaz Alm.TK'nın aksine, TTK'nın 894. maddesinde^[18] taşınma eşyası; “*bir evden, bürodan veya benzeri yerden alınıp benzeri bir yere taşınan eşya*” olarak açık şekilde tanımlanmıştır^[19].

Yapılan tanım uyarınca bir eşyanın taşınma eşyası olabilmesi için öncelikle eşya; evden, bürodan veya benzeri yerden alınarak yine benzeri bir yere taşınmalıdır. Benzeri yerden neyin kastedildiği açıklanmamakla birlikte gerekçede, “*üretim biriminden taşınma ile bu birimdeki demirbaşların taşınması(nın)*” kastedildiği^[20] belirtilmektedir. Bu itibarla benzeri yerler ifadesi; ticarî ve esnaf işletmelerinin veya sanayi tesislerinde ticarî ya da üretim işlerine tahsis edilmeyen bölümleri

[15] Böylece 1956 tarihli eski TTK döneminde taşıma sözleşmesinin rızâ mi yoksa aynı bir sözleşme olduğu tartışmalarına son verilmiştir. Yeni durumda eşyanın taşıyıcıya teslimi taşıma sözleşmesinin varlığına bir karine teşkil etmektedir. Bkz. TTK m. 856(2).

[16] Taşıma sözleşmesini hukukî niteliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. TÜZÜNER, Ö.: “*Karayoluyla Eşya Taşıma Sözleşmesinin Hukukî Niteliği ve İş Görme Amacı Güden Sözleşmelerle İlişkisi*”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2012, S. 101, s. 167.

[17] Genel olarak taşıma sözleşmesinin unsurları hakkında doktrindeki farklı görüşler için bkz. TÜZÜNER, Ö.: “*Karayoluyla Eşya Taşıma*”, s. 171.

[18] TTK'nın 894. madde gerekçesinde; taşınma eşyası taşınmasına ilişkin özel hükümlerin uygulama alanının belirlenmesi amacıyla geniş bir tanımın verildiği belirtilmektedir. Bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı s. 307.

[19] Karşılaştırmalı hukukta da taşınma eşyası kapsamına; bir konutun parçası olarak kullanılan kişisel eşyalar, mobilya, demirbaş, ekipmanlar ile genellikle ev eşyası taşıma kullanılan özel taşıma ve ekipman gerektiren sanat eserleri dahil edilirken, ticarî amaçlı dağıtılan eşyalar kapsam dışında tutulmuştur. Bkz. “*Carriage of Household Goods for Hire by Motor Vehicle*”, <http://statutes.laws.com/new-hampshire/TITLEXXXIV/CHAPTER375-A> (Erişim Tarihi: 06 Ocak 2014).

[20] Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s. 307.

göstermektedir. Dolayısıyla taşınma eşyasının, evden ya da bürodan alınarak sadece taşınılacak olan taşıta taşınması, taşıma eşyası taşınması olmayacaktır.

Taşınma eşyası için özel veya kamu ayrımı yapılmadığından, kamu tüzel kişilerinin çalışma ofisleri arasında yapılan taşımalar da taşınma eşyası taşınması niteliğindedir^[21]. Ayrıca bir ev ya da büroda bulunan eşyaların bir bölümünün benzer bir yere taşındığı kısmî taşımalar da taşınma eşya taşınması olarak kabul edilmelidir.

Eşyanın, taşınma eşyası sayılması için bir ev, büro veya benzeri yerden alınıp benzer bir yere taşınmasının taahhüt edilmesi yeterli olacak mıdır? Aynı zamanda ev veya ofisin kullanım amacına hizmet etme şartı aranmalı mıdır? Örneğin; bir evin pencere ve kapılarının, yeni alınan yazlığa takılmak üzere taşınması, taşınma eşyası taşınması kabul edilmeli midir?

TTK'nın 894. maddesinin gerekçesinde, “*tanımda, oturulmakta, kullanılmakta ve benzeri şekilde hizmet veren eşya denilerek eşyanın niteliğini(nin) somutlaştırıl(dığı)*” belirtilse de söz konusu ifade ne TBMM'ye gönderilen tasarıda ne de yasalaşan metinde bulunmaktadır. Bununla birlikte gerekçedeki bu ifadeler, taşınma eşyasının niteliğini oldukça somutlaştırmaktadır. Bu itibarla bir eşyanın; sadece evden, bürodan veya benzeri yerden alınıp yine benzeri bir yere taşınıyor olması tek başına taşınma eşyası olması için yeterli değildir. Aynı zamanda bu eşyalar, oturmak veya kullanmak gibi barınma amacına hizmet etmeli, üretim yerleri için ise demirbaş eşya niteliğinde olmalıdır. Gerekçede de vurgulandığı gibi bir sanayi tesisine ait makina veya teçhizatlar ya da ticarî mobilyalar taşınma eşyası olarak kabul edilmemektedir^[22].

Taşınma eşyası sayılması için bir eşyanın bizzat gönderen tarafından kullanılması hatta fiilen kullanılıyor olması zorunlu olmamalıdır. Oturulmak, çalışılmak veya benzeri bağlantılı işler için kullanılmak üzere gönderiliyor olması yeterlidir. Yine gerekçede belirtildiği gibi miras kalan eşyanın mirasçısının veya çeyiz eşyasının yeni evli çiftin evine taşınması da taşınma eşyası taşınması sayılırken^[23], bir ticarî işletme veya depodaki eşyaların başka bir ticarî işletme ya da depoya taşınması, taşıma eşya taşınması niteliğinde değildir^[24].

[21] Krş. Kanada 1989 tarihli Ev Eşyaları Krş. Kanada 1989 tarihli Kullanılmış Ev Eşyaları Yönetmeliği m. 1. Yönetmelikte müze, hastane veya kamu kurumları eşyalarının bir parçası olan mobilya ve ekipmanların taşınmaları da ev eşyası taşımaları kapsamına dahil edilmiştir. Yönetmelik için bkz. “*The Highway Traffic Act, used Household Goods Regulation*”, <http://web2.gov.mb.ca/laws/regs/pdf/h060-077.89.pdf> (Erişim tarihi: 06 Ocak 2014).

[22] “*Sanayi tesislerinin ve ticarî mobilyanın taşınması, taşınma eşyası taşınması değil, genel eşya taşınmasına girer. Mesela, bir fabrikanın makina ve tesislerinin sökülüp başka bir yere götürülüp takılması veya bir buzdolabı ticarethanesindeki ve genel depodaki buzdolaplarının başka bir ticarethane veya depodan ticarethaneye taşınması 894 üncü maddenin kapsamı dışındadır.*” Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s. 265.

[23] SEVEN, V.: Taşıma Hukukunda Gönderilen, s. 22 (9 nolu dipnot).

[24] Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s. 307.

Taşınma eşyasının benzeri bir yere taşınması tek başına yeterli kabul edilmeli midir? Ayrıca eşyanın kullanılma amacıyla gönderilmesi şartı aranmalı mıdır? Örneğin, taşınma eşyasının sadece saklanmak üzere bir depoya taşınması, taşınma eşyası taşınması niteliğinde olacak mıdır?

Konuyla ilgili olarak TTK'da özel bir hüküm bulunmamasıyla birlikte TTK'nın 894. maddesinin amaçsal yorumundan taşınan eşyanın yine benzer amaçla kullanılmak üzere taşınması gerektiği kabul edilmelidir. Bu itibarla; haczedilen eşyasının yedimeine teslim edilmek veya ev eşyasının saklanmak üzere bir depoya taşınması, taşınma eşyası taşınması olmamalıdır.

b) Taşıma İşinin Üstlenilmesi

Genel anlamda taşıma, yolcu veya eşyanın bir yerden başka bir yere götürülmesi olduğundan, taşınma eşyası taşımalarında da taşınma eşyasının bir yerden alınarak yine benzer bir yere taşınması üstlenilmelidir. Bununla birlikte götürülecek yerin sözleşmede belirlenmesi gerekmediği gibi belli bir uzaklıkta olması da zorunlu değildir. Dolayısıyla aynı bina içinde bir kattan diğer bir kata taşınmasının üstlenilmesi de taşınma eşyası taşınması niteliğinde olmalıdır^[25].

Taşıma faaliyetinin gerçekleştirilme biçimi de kural olarak taşınma eşyası taşınmasında belirleyici olmamalıdır. Taşıma işi motorlu araçla yapılabileceği gibi bizzat insan gücüyle de yapılabilir. Hatta taşıtla yapılan taşımalarda taşıt, taşıyıcısına ait olabileceği gibi kiralık ya da bizzat gönderen tarafından da temin edilmiş olabilir^[26].

Taşınma eşyası taşımalarında tek koşul, taşımamanın karada yapılmasıdır. Bu anlamda demir, deniz veya havayoluyla yapılan taşınma eşyası taşımaları kapsam dışındadır^[27]. Taşınma eşyasının, bu tür araçlarla taşınması durumunda öncelikle her bir taşıma yoluna ait özel hükümler uygulama alanı bulacaktır. Bununla birlikte değişik tür araçlarla yapılan taşınma eşyası taşımalarına yine TTK'nın taşınma eşyası taşımalarını düzenleyen hükümleri kapsamındadır (TTK m. 905).

[25] Krş. ARKAN, S.: Karadan Yapılan, s. 11.

[26] Karayolu Eşya Taşıma Kanunu'nun 5. maddesi hükmü saklıdır.

[27] TTK'nın 894. maddenin ikinci cümlesinde, konusu taşınma eşyası olan taşıma sözleşmesine, hüküm bulunmadığı takdirde, TTK'nın taşıma işlerine ayrılan Dördüncü Kitabı'nın Birinci ve İkinci Kısım hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir. TTK'nın 852. maddesinde ise açık şekilde deniz, demir ve hava yolu taşımalarına ilişkin özel hükümler saklı tutulmuştur.

2- Ücret

Taşınma eşyası taşınması sözleşmesinin diğer unsuru, taşınmanın ücret karşılığında yapılmasıdır^[28]. Ücretsiz yapılan taşınma eşyası taşımaları, genel anlamda, Türk Borçlar Kanunu'nun vekâlet hükümlerine tabidir [BK m. 502(2)]^[29]. Taşıyıcının tacir olduğu taşınma eşyası taşımalarında, ücret kararlaştırılmamış olsa bile kural olarak sözleşme taşınma eşyası taşınması olarak kabul edilmelidir^[30].

Ücretin mutlaka bir miktar para olması zorunlu değildir. Parayla ölçülebilen bir menfaatin sağlanması da ücret kavramına dâhildir^[31]. Ayrıca taşınma eşyası taşımalarında genel olarak gönderen ve gönderilen aynı kişi olduğundan ücret ödeme borcu gönderene ait olacaktır [TTK m. 850(2)].

II. TAŞINMA EŞYASI TAŞIMASI SÖZLEŞMESİNİN TARAFLARI

Taşınma eşyası taşınması sözleşmesinin tarafları; gönderen ve taşıyıcıdır.

A) GÖNDEREN

Gönderen, taşıma sözleşmesini kendi adına yapan^[32] ve eşyayı taşıyıcıya teslim eden kişidir. Gönderenin, taşınma eşyasının sahibi olması gerekmez. Taşınma eşyalarının taşıma işleri komisyoncusu vasıtasıyla taşınması durumunda ise gönderen, taşıma sözleşmesini kendi adına müvekkili hesabına yapan taşıma işleri komisyoncusu olacaktır.

Taşınma eşyası taşımada gönderen, genel eşya taşımından farklı olarak, taşıma senedi^[33] düzenlemekle yükümlü değildir [TTK m. 896(1)]^[34]. Ayrıca;

[28] Krş. TTK m. 850.

[29] Ücretsiz üstlenilen taşıma taahhüdü doktrinde hatır taşınması olarak adlandırılmaktadır. Hatır taşınması ve hukukî niteliği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. FRANKO, N.: Hatır Nakliyatı ve Hukukî Mahiyeti, Ankara 1992, s. 53.

[30] TTK'nın 20. maddesinde tacir, diğer tarafın tacir olup olmamasına bakılmaksızın, görmüş olduğu iş veya hizmetler için ücrete hak kazanacağı hükme bağlanmaktadır. Bu anlamda taşıyıcının tacir olduğu taşınma eşyası taşımalarının kural olarak ücret karşılığı yapıldığı kabul edilmelidir. Ortada taşınma eşyası sözleşmesinin bulunmadığının ispat külfeti ise aksini iddia eden taşıyıcı veya gönderende olmalıdır. Aynı yönde bkz. ARKAN, S.: Karada Yapılan, s. 15.

[31] DOĞANAY, İ: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, B. 2, C. II, Ankara 1981, s. 1710; ARKAN, S.: Karadan Yapılan, s. 15.

[32] ARKAN, S.: Karadan Yapılan, s. 19.

[33] Taşıma senedi; taraflardan birinin istemi üzerine üç suret olarak düzenlenen ve taşıma sözleşmesini tevsik eden, sözleşmenin içeriğine ve eşyanın taşıyıcı tarafından teslim alındığına kanıt oluşturan bir senettir (TTK m. 858). 1956 tarihli eski TTK'nın 771. maddesinin aksine, TTK'da taşıma senedine kıymetli evrak niteliği verilmemiştir.

[34] TTK'nın 856(1) maddesinde ise gönderen, taşıyıcının talebi üzerine gönderen taşıma senedi düzenlemekle yükümlü tutulmuştur.

gönderenin tüketicisi^[35] olması durumunda tehlikeli eşya hakkında bildirim yükümlülüğü, TTK'nın 861(1) maddesinin aksine sadece eşyadan kaynaklanacak tehlike hakkında genel bilgi vermekle sınırlıdır^[36]. Gönderenin bildirim yükümlülüğünü ihlal etmesi veya tehlikeden haberdar olmaması durumunda, taşıyıcı mevcut tehlikeleri gidermek için yapmış olduğu giderleri isteme hakkına sahip olmalıdır^[37].

Bilgilendirme yükümlülüğü herhangi bir şekil şartına bağlanmadığı gibi taşıyıcı da bu konuda göndereni uyarmak zorundadır [TTK m. 896(2)]. Yine gönderenin tüketicisi olduğu taşınma eşyası taşımalarında taşıyıcı, göndereni uyulması gerekli gümrük kuralları ve yönetime ilişkin diğer hükümler konusunda bilgilendirmekle yükümlüdür^[38]. Aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı gibi eşyanın araca yüklemesi ve boşaltılmasını düzenleyen TTK'nın 863(1) maddesinin aksine, taşınma eşyası taşımada gönderen, eşyayı yükleme ve boşaltmayla yükümlü değildir^[39].

Taşınma eşyası taşımada gönderenin sorumluluğu, tacir veya tüketicisi olması durumuna göre farklı şekilde düzenlenmiştir. Buna göre tacir gönderen; yetersiz ambalajlamadan ve işaretlemeyen, tehlikeli malın niteliği hakkında bildirimde bulunmaktan ve taşıyıcıya iletmek zorunda olduğu belge ve bilgilerdeki eksikliklerden, bunların gerçeğe aykırı olmasından ya da yokluğundan dolayı kusursuz sorumludur [TTK m. 864(1)]^[40]. TTK'nın 894. maddesinde

[35] TTK'nın 864(5) maddesinde tüketicisi, 4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3(e) maddesine paralel olarak, "sözleşmeyi ticarî veya meslekî faaliyeti ile ilgili olmayan bir amaçla yapan gerçek ya da tüzel kişi" şeklinde tanımlanmaktadır. 07.05.2014 tarihinde yürürlüğe girecek olan 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'un 3(k) maddesinde de tüketicisi benzer şekilde "ticarî veya meslekî olmayan amaçlarla hareket eden gerçek veya tüzel kişi" şeklinde tanımlanmıştır.

[36] TTK'nın 861(1) maddesi gereği tehlikeli eşya taşımalarında gönderen; taşıyıcıya zamanında açık, anlaşılabilir içerikte ve yazılı şekilde, tehlikenin türü ve gerekiyorsa alınması gereken önlemler konusunda bildirimde bulunmakla yükümlüdür.

[37] Krş UNECE Genel Şartlar m. 7(3).

[38] TTK'nın 860(1) maddesi uyarınca gönderen, eşyanın tesliminden önce, resmî nitelik taşıyan, özellikle gümrük işlemleri için gerekli bulunan bilgileri taşıyıcıya vermek ve söz konusu belgeleri taşıyıcının tasarrufuna bırakmak zorundadır. Bununla birlikte taşınma eşyası taşımalarında gönderen tüketicisi durumunda olsa da taşıyıcı, gönderen tarafından kendisine sunulan bilgi ve belgelerin tam ve doğru olduğunu denetlemekle yükümlü değildir [TTK m. 896(3)].

[39] Genel eşya taşımalarında sözleşmeden, durumun gereğinden veya ticarî teamülden aksi anlaşılmağı sürece, eşyanın araca yüklenmesi ve boşaltılması yükümlülüğü gönderene aittir [TTK'nın 863(1)]. Bununla birlikte TTK'nın 895(1) maddesinde, genel eşya taşımalarından farklı olarak, taşınma eşyası taşımalarında taşınma eşyasının araca yüklenip boşaltılması yükümlüğü taşıyıcıya yüklenmiştir.

[40] TTK 864(1) maddesinde tacir gönderen yetersiz ambalajlamadan ve işaretlemeyen, taşıma senedine yazılan bilgilerdeki gerçeğe aykırılıklar ile yanlışlık ve eksikliklerden, tehlikeli malın bu niteliği hakkında bildirimde bulunmaktan, TTK'nın 860. maddenin birinci fıkrasında belirtilen belge ve bilgilerdeki eksikliklerden, gerçeğe aykırılıklardan, belge ve

yapılan atıf gereği tüketici gönderen, bunlardan dolayı sadece kusuru halinde sorumlu olacağı gibi [TTK m. 864(3)] taşınma eşyasının ambalajlanması ve işaretlenmesi ile de yükümlü değildir^[41] [TTK m. 895(2)]. Bu itibarla; taşınma eşyası taşınmasında gönderenin tüketici olması durumunda, taraflar aksini kararlaştırmadıkça, eşyanın ambalajlanması ve işaretlenmesi yükümlülüğü taşıyıcıya aittir. Ayrıca ister tacir ister tüketici olsun gönderenin, vermiş olduğu her türlü zarar nedeniyle taşıyıcıya karşı tazminat sorumluluğu, taşıma sözleşmesinin ifası için gerekli olan yükleme hacminin her bir metreküüpü için 1,500 Özel Çekme Hakkı (ÖÇH) tutar ile sınırlandırılmıştır (TTK m. 897)^[42].

B) TAŞIYICI

1- Tanımı

Taşıma sözleşmesinin diğer tarafı olan taşıyıcı^[43], “*taşıma sözleşmesiyle eşya veya yolcu taşımayı ya da her ikisini birlikte taşımayı üstlenen kişidir*” [TTK m. 850(1)]. Bu anlamda taşınma eşyası taşınmasında da taşıyıcı; taşınma eşyasını taşınacak yerden alarak taşınılacak yere taşımayı üstlenen kişidir.

TTK’da taşıyıcı için herhangi bir özel şart öngörülmemekle birlikte bir kişinin “*taşıyıcı*” olarak kabul edilebilmesi için taşınma eşyasını taşımamasını bir ücret karşılığında üstlenmiş olmalıdır. Bu nedenle; hatır için yapılan taşınma eşyası taşımalarının üstlenenleri, TTK anlamında “*taşıyıcı*” sayılmamaktadır^[44].

Yukarıda vurgulandığı gibi taşımayı üstlenen kişinin taşıyıcı sayılabilmesi için kural olarak taşıt sahibi olması ya da kendisine ait taşıtın bulunması da

---

bilgilerin yokluğundan kaynaklanan zararlar nedeniyle taşıyıcıya karşı kusuru olmasa da sorumlu tutulmuştur.

[41] TTK 864. maddesinde ise eşyanın yetersiz ambalajlama ve işaretlemeyen dolayı taşıyıcıya karşı; tacir gönderen kusursuz sorumlu, tüketici gönderen ise ancak kusuru halinde sorumlu tutulmuştur.

[42] TTK’nın 897. maddesi, gönderenin tazminat sorumluluğu, gönderenin net olmayan her kilogramı için 8.33 ÖÇH ile sınırlandırıldığı TTK’nın 864(2) maddesinden ayrılmıştır. TTK’nın 897. maddesinin gerekçesinde, gönderenin, “*tacir olmayan veya bir ticari işletme ile ilgili bulunmayan konumu(nun), sorumluluğunun da sınırlandırılmasını*” gerekli kıldığı belirtilmektedir. Taşınma eşyası taşımalarında gönderen genel olarak tüketici statüsünde olması yanında gönderenin tacir olduğu taşımalarda da taşınma eşyası taşımalarının işletmenin ticari faaliyetiyle doğrudan ilgili olmaması nedeniyle, hem sorumluluğun özel olarak sınırlandırılması hem de tacir ve tüketici gönderen arasında ayırım yapılmamış olması isabetli olmuştur.

[43] Aslında Türk taşıma hukukunda taşıma sözleşmesinin diğer tarafı olan taşıyıcı konusunda terim birliği bulunmamaktadır. Zira TTK’nın dördüncü kitabında “*taşıyıcı*” terimi kullanılırken, Karayolu Taşıma Kanunu (KTaşK)’nda “*taşımacı*”, TTK’nın deniz ticaretini düzenleyen Beşinci Kitabı’nda ise “*taşıyan*” terimi tercih edilmektedir.

[44] Bu konuda bkz. FRANKO, N.: Hatır Nakliyatı, s. 22.

zorunlu değildir^[45]. Bununla birlikte karayolunda motorlu taşıtla yolcu veya eşya taşımacılığı için Bakanlıktan yetki belgesi alınması gerektiğinden (Karayolları Taşıma Kanunu m. 5), taşınma eşyası taşımacılığında taşıyıcı K3 yetki belgesine sahip olmalıdır [Karayolları Taşıma Yönetmeliği m. 6(8)(c)]. Ancak yetki belgesi, taşıyıcı sıfatına sahip olmak için bir ön koşul olmayıp, yetki belgesinin olmaması sadece idari para cezasını gerektirdiğinden (Karayolları Taşıma Kanunu m. 26), karayolunda motorlu taşıtla eşya taşımayı üstlenen ancak K3 yetki belgesine sahip olmayan kişi de taşıyıcı statüsünde olmalıdır^[46]. Aynı şekilde taşıma işleri komisyoncusu da taşınma eşyanın taşınmasını bizzat üstlenmesi durumunda taşıyıcı sayılacaktır (TTK m. 926).

2- Yükümlülüğü

Eşya taşımalarında taşıyıcının aslî edim borcu, sözleşmede kararlaştırılan eşyayı varma yerinde gönderilene teslim etmektir [TTK m. 850(1)]. Taşınma eşyası taşınmasında ise bu yükümlülüğe ek olarak, taraflar aksini kararlaştırmadıkça, taşınma eşyasının, sökümü ve taşınan yerde kurulması dâhil olmak üzere, yüklenmesi ve boşaltılması da taşıyıcıya aittir. Ayrıca, gönderenin tüketici olması durumunda taşıyıcı, taşınma eşyasının ambalajlanması ve işaretlenmesiyle de yükümlüdür (TTK m. 895). Bununla birlikte evin tabanı, tavanı veya duvarına sabitlenmiş halı, perde veya şofben gibi eşyaların sökümü ve kurulması kapsam dışında tutulmalıdır^[47].

Taşınma eşyası taşınmasının niteliğinden kaynaklanan bu ek yükümlülük nedeniyle doktrinde ev taşımalarının bir eşya taşıma sözleşmesi olmadığı ileri sürülmüştür^[48]. Taşınma eşyası taşımalarına ilişkin özel hükümlerin TTK'ya derç edilmesiyle bu tartışmalar sona ermekle birlikte, böyle bir düzenleme yapılmamış olsaydı da TTK'nın 850. maddesinin lafzi ve amaçsal yorumundan, taşınma eşyası taşınmasını bir taşıma sözleşmesi olarak kabul etmek gerekecekti. Zira yukarıda vurgulandığı gibi taşıyıcı, yolcu veya eşyayı ya da her ikisini taşımayı üstlenen kişidir. Ayrıca taşıma sözleşmesinin unsurları taşımanın üstlenilmesi ve ücretten ibarettir. Taşınma eşyası taşımalarında da taşıyıcının asli edim yükümü,

[45] KARAN, H.: Karayolunda Uluslararası Eşya Taşıma Sözleşmesi Hakkında Konvansiyon-CMR Şerhi, Ankara 2011, s. 297.

[46] Bu konuda ayrıntılı değerlendirme ve eleştiriler için bkz. KARAN, H.: "Karayolu Taşıma Kanunu", s. 99.

[47] Krş UNECE Genel Şartları, m. 4.

[48] Örneğin Atabek ve Franko, ev taşımalarında mobilyaların alınması, ambalajlanması ve götürüldüğü yerde kurulması hatta beğenilmediği takdirde yerlerinin değiştirilmesi gibi birden fazla işi kapsadığı, bunlardan birisinin eşyanın yer değiştirmesi olmasının, ev taşımalarını taşıma sözleşmesi olarak nitelendirilmesine yetmediğini ileri sürmüşlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. ATABEK, R.: Eşya Taşıma Hukuku, s. 30; FRANKO, N.: Hatır Nakliyatı, s. 10.

taşıma eşyası olarak adlandırılan eşyanın taşınmasının üstlenilmesidir (TTK m. 894). Eşyanın sökülmesi, kurulması, yüklenmesi veya boşaltılması ise kural olarak yan edim yükümü niteliğindedir^[49]. TTK'nın 895(1) maddesinde ise bu yükümlülükler, taşınma eşyasının özelliğinden dolayı, taşıyıcının yan edim borcu olarak kaleme alınmıştır.

III. TAŞINMA EŞYASININ ZIYA VE HASARI NEDENİYLE SORUMLULUK

A) TAŞIYICININ ZIYA VE HASAR SORUMLULUĞU

TTK'nın 894. maddesinde yapılan atıf gereği taşıyıcı, taşınma eşyasını taşınmak üzere teslim almasından teslim edinceye kadar geçecek süre içinde, eşyanın zıya ve hasarı ile teslimindeki gecikmeden doğan zararlardan sorumludur [TTK m. 875(1)]^[50]. Buna göre taşıyıcı, taşınma eşyasını sözleşmede kararlaştırılan yere ulaştırılamaması, geç ulaştırılması ya da teslim aldığından farklı şekilde teslim edilmesi nedeniyle meydana gelen zararlardan sorumludur.

1- Sorumluluğun Başlaması ve Sona Ermesi

TTK'nın 875(1) maddesinden anlaşılacağı üzere taşıyıcının sorumluluğunun başlaması için eşyayı taşınmak üzere teslim alması yeterli olup taşımanın fiilen başlamış olması gerekli değildir. Eşyanın teslim alınması iki taraflı bir hukukî işlemdir. Dolayısıyla taşıyıcı, eşyayı taşıma sözleşmesinde belirtilen borcunu ifa etme iradesi göstermelidir^[51].

[49] 1956 tarihli eski TTK zamanında verdiği kararında Yargıtay, “evden eve nakliyat olarak adlandırılan bu taşıma şeklinde ev eşyalarının bir evden diğer bir eve taşınması ile birlikte, ev eşyalarının toplanması, ambalajlanması, taşınması ile birlikte taşıtanın talimatı doğrultusunda eşyaların yerlerine montajı dahi taşıyıcı tarafından” üstlenildiğine belirtmiştir. Bkz. Y.11. HD. 17.06.1996, E.1996/4002 K. 1996/4432 (Kazancı Hukuk Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 06 Ocak 2014).

[50] Eşya taşımalarında taşıyıcının zıya ve hasar nedeniyle sorumluluğu için bkz. ÖZDEMİR, T.: Uluslararası Eşya Taşıma Hukuku (Zıya ve/veya Hasar Sorumluluğu), İstanbul 2006; SEVEN, V.: Taşıyanın Yüke Özen Borcunun İhlalinden (Yük Zıya ve Hasardan) Doğan Sorumluluğu, Ankara 2003; AYDIN A.: CMR'ye Göre Taşıyıcının Zıya, Hasar ve Gecikmeden Doğan Sorumluluğu, B. 2, İstanbul 2006.

[51] ARKAN, S.: Karadan Yapılan, s. 14; ARKAN, S.: “Karayoluyla Yapılan Eşya Taşımalarında Taşıyıcının Sorumluluğu”, [Sorumluluk ve Sigorta Hukuku Bakımından Eşya Taşımacılığı Sempozyumu, Sigorta Hukuku Türk Derneği Yayını, Ankara 1984], s. 103; SÖZER, B.: “Taşıyanın Taşıma Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğunu Düzenleyen Hükümlere İlişkin Bazı Meseleler ve Görüşler”, BATİDER, 1987, C. XIV, S. 2, s. 91; KAYA, A.: “Karayolu ile Eşya Taşımaya İlişkin Uluslararası Sözleşmenin (CMR) Uygulama Şartları ve Öngörülen Sorumluluğun Esasları (II)”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1998, C.

Taşıma eşyası taşınmasında taşıyıcının sorumluluğunun başlaması için kural olarak taşıma eşyasının fiili hâkimiyetine bırakılması yeterlidir^[52]. Taşıma eşyasında aksi kararlaştırılmadığı sürece taşıma eşyasının yüklenmesi hatta ambalajlama ve işaretleme işlemlerinin taşıyıcının yükümlülüğünde olduğu taşımalarda, taşıma eşyasının taşınmak üzere taşıyıcının fiili hâkimiyetine^[53] bırakılması teslim olarak anlaşılmalıdır. Bununla birlikte; yüklemenin gönderenin yükümlülüğünde olduğu taşıma eşyası taşınmasında taşıyıcının sorumluluğu, taşıma eşyasının araca yüklenmesinin tamamlanmasıyla başlayacaktır^[54].

Taşıyıcının sorumluluğu kural olarak eşyayı teslim^[55] ettiği anda son bulur [TTK m. 875(1)]. Buradaki teslimden, taşıma sözleşmesi veya senesinde gönderilen olarak belirtilen kişi ya da sonradan gönderen veya gönderilenin talimatı üzerine teslimi istenen üçüncü kişi tarafından eşyanın teslim alınması anlaşılmalıdır. Teslim engellerinin bulunması durumunda ise taşıyıcının, gönderilen ya da gönderenin talimatına uygun olarak eşyanın teslim etmesi durumunda sorumluluğu sona erer.

Taşıma eşyasının boşaltılması ve kurulması, kural olarak, taşıyıcının yükümlülüğü altında olduğundan (TTK m. 895), taraflar aksini kararlaştırmadığı sürece, taşıma eşyasının taşınacak yere taşınması ve mobilyaların kurulmasıyla eşya gönderilene teslim edilmiş sayılmalıdır. Yükün boşaltılması yükümlülüğünün gönderilende bulunması durumunda ise taşıtın gönderilenin belirttiği yere götürülmesi ve eşyayı koruyan örtünün kaldırılması veya kapağın açılması ile taşıyıcının sorumluluğu da son bulur^[56].

LVI, S. 1-4, s. 241 (“*Karayolu ile Eşya Taşımaya İlişkin II*”); KARAN, H.: CMR Şerhi, s. 305; AYDIN, A.: CMR’ye Göre Taşıyıcının, s. 35.

- [52] Birden fazla parçadan oluşan eşyalarda ise taşıyıcının sorumluluğu her bir parçanın teslim tarihine göre belirleneceği gibi yükümlü olmadığı halde eşyayı sadece ambalajlamak veya saklanmak üzere teslim alması durumunda taşıyıcı TTK’nın 875(1) maddesine göre sorumlu tutulamaz. Yine almayı reddettiği eşyanın gizlice hâkimiyet alanına bırakılması durumunda da taşıyıcı meydana gelen zıya ve hasardan sorumlu olmaz. Bkz. ARKAN, S.: Karadan Yapılan, s. 15
- [53] Fiili hâkimiyetine bırakılmasının belirlenmesinde eşya hukukunda zilyetliğin devrine ilişkin kurallar kıyasen uygulanmalıdır. Bu itibarla gönderenin taşınacak eşyayı taşıyana göstermesi hatta evin anahtarlarını vermesi taşıyıcının sorumluluğunun başlaması için yeterli olacaktır. Bu konuda bkz. KAYA, A.: “*Karayolu ile Eşya Taşımaya İlişkin II*”, s. 241(10 nolu dipnot).
- [54] Dolayısıyla yükleme borcu olmaksızın adamlarının yükleme ve istiflemeye yardım etmesi taşıyıcının sorumluluğunun başlaması için yeterli olmamalıdır. Aynı yönde bkz. AYDIN, A.: CMR’ye Göre Taşıyıcının, s. 37.
- [55] Eşyanın teslimi, taşınmanın tamamlanmasından sonra taşıyıcı ile gönderilenin ortak iradesi sonucunda eşyanın zilyetliğinin ve dolayısıyla eşya üzerindeki tasarruf imkânının varma yerinde gönderilene yahut sözleşme ya da sevk evraklarında hak sahibi olarak belirlenen kimseye sağlanmalıdır”. KAYA, A.: “*Karayolu ile Eşya Taşımaya İlişkin II*”, s. 242.
- [56] Aynı yönde bkz. ARKAN, S.: Karadan Yapılan, s. 15; KAYA, A.: “*Karayolu ile Eşya Taşımaya İlişkin II*”, s. 243.

2- Sorumluluğun Kapsamı

Taşıyıcı, taşımak üzere teslim aldığı eşyanın zıya ve hasarı ile geç teslim edilmesinden doğan zararlardan sorumludur [TTK m. 875(1)]. Bilindiği gibi eşyanın zıyaı, taşınmak üzere teslim alınan eşyanın, taşıyıcı tarafından hak sahibine teslim edilememesidir. Hasar ise eşyada meydana gelen onun değerinin düşmesine neden olan her türlü kötüleşmedir^[57].

Bu anlamda taşıyıcı; taşınma eşyasının değerini tamamen yitirmiş olması veya tahsis edildiği amaca uygun kullanılamayacak hale gelmesi durumunda zıya, eşyanın niteliğinde meydana gelen olumsuz değişimlerde hasar hükümlerine göre sorumludur. TTK'nın 874. maddesi uyarınca, taşıma süresini izleyen yirmi gün içinde^[58] eşyanın teslim edilmemesi durumunda, artık eşyanın zıya uğradığı aksi ispat edilemeyen^[59] bir karine olarak kabul edilebilir^[60]. Buna göre gönderen, taşıma sözleşmesini takip eden yirmi gün içinde taşınma eşyasının teslim edilmemesi durumunda, eşyanın zıya uğradığını ileri sürerek zıya hükümlerine başvurabilir.

Tarafların tazminatın hesaplanmasına esas olacak değerleri kararlaştırmaması durumunda ödenecek tazminat miktarı; taşınma eşyasının tam ya da kısmi zıya halinde taşınmak üzere teslim alındığı yer ve zamandaki değerine, eşyanın hasarı hâlinde ise taşınmak üzere teslim alındığı yer ve zamandaki hasarsız değeri ile hasarlı değeri arasındaki farka göre hesaplanır^[61]. Tazminat hesaplanmasında taşınma eşyasının piyasa fiyatı esas alınır. Belli değilse değer, aynı tür ve nitelikteki malların cari değerine göre belirlenir (TTK m. 880). Taşıyıcı, zıya ve hasar nedeniyle yukarıdaki şekilde ödeyeceği tazminata ek olarak zararın saptanması için yapılan zorunlu giderleri de tazminle yükümlüdür (TTK m. 881).

[57] Ayrıntılı bilgi için bkz. ARKAN, S.: Karadan Yapılan, s. 46; KAYA, A.: "Karayolu ile Eşya Taşımaya İlişkin IP", s. 246; KARAN, H.: CMR Şerhi, s. 308; AYDIN, A.: CMR'ye Göre Taşıyıcının, s. 48; ÖZDEMİR, T.: Uluslararası Eşya Taşıma, s. 93; SEKMEN, O.: "Karayoluyla Eşya Taşımada Taşıyıcının Zıya veyahut Hasar ile Gecikmeden Doğan Sorumluluğu", İstanbul Barosu Dergisi, 2011, C. LXXXV, S. 4, s. 112.

[58] Sınır ötesi taşımalarda otuz gün. CMR'de ise bu süreler; kararlaştırılan sürenin sona ermesinden itibaren otuz, böyle bir süre kararlaştırılmamışsa eşyanın taşıyıcıya tesliminden itibaren 60 gün olarak belirlenmiştir (CMR m. 20).

[59] ARKAN, S.: Karadan Yapılan, s. 48; KAYA, A.: "Karayolu ile Eşya Taşımaya İlişkin IP", s. 246; KARAN, H.: CMR Şerhi, s. 539. Aksi görüş için bkz. AYDIN, A.: CMR'ye Göre Taşıyıcının, s. 50.

[60] Hükmen zıya halinin düzenlendiği TTK'nın 874. maddesinin kaynağı CMR'nin 20. maddesidir. Maddenin amacı, eşyanın geç edilmesinin artık eşyadan beklediği faydayı ortadan kaldırma ihtimalidir. Böylece kanunda öngörülen süre geçtikten sonra hak sahibi lehine eşyanın zıya uğradığı karine olarak kabul edilmektedir. Ancak bu karineden yararlanıp yararlanılmaması tamamen hak sahibinin takdirine bağlıdır.

[61] Zararı azaltmak ve gidermek için yapılan harcamaların, ödenecek tazminat miktarı olduğu karine olarak kabul edilmektedir. Bkz. TTK m. 880(1)(ikinci cümle).

Taşınma eşyasının hasarı konusunda tarafların uzlaşmaması durumunda zarar bilirkişi tarafından kolaylıkla hesaplanacaktır. Bununla birlikte özellikle taşıma eşyası taşımalarında taşıma senedi düzenlenmesinin yaygın olarak kullanılmadığı ülkemizde, ziya ve kısmi ziya durumunda özellikle ispat hukuku açısın sorun ortaya çıkacaktır. Bu açıdan taşıma eşyası sözleşmesi yapılırken eşyaların taraflarca kontrol edilerek bunu sözleşmeye derç etmeleri ya da taşıma senedi tanzim edilmesi bu tür sorunların önüne geçecektir^[62].

3- Sorumluluğun Niteliği

TTK'nın 894. maddesinde yapılan atıf gereği taşıyıcının eşyayı koruma yükümlülüğü de “*en yüksek özen yükümlülüğü*” olmalıdır (TTK m. 876). Taşıyıcının özen yükümlülüğünü düzenleyen TTK'nın 876. maddesinin gerekçesinde, Türk hukukuna yabancı olan “*en yüksek özen yükümlülüğünü*” teriminin, mehz Alm. TK'da kullanılan “*büyük bir özen gösterilmesi*” ifadesinin karşılığı olarak kullanıldığı belirtilmektedir^[63]. Yine gerekçede maddede kabul edilen ana kuralın; ziya, hasar veya gecikmenin kaçınılmaz veya umulmadık olması halinde sorumluluğun doğmayacağı olduğu belirtildiğinden taşıyıcının sorumluluğunun, kurtuluş kanıtı getirilebilen bir sebep sorumluluğu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır^[64].

[62] UNECE Genel Şartlarının 1. maddesinde ise taşınan eşyaların kayıt altına alınması taşıyıcının yükümlülüğüne bırakılmıştır.

[63] Maddede kabul edilen bu özen derecesinin, tedbirli bir taşıyıcıdan beklenen özenin ötesinde en üst seviyede özen gösterilmesi anlamında olduğunu ve bunun TTK'nın 18. maddesi ile Yargıtay'ın yerleşik içtihatlarına aykırı olduğunu belirten Karan, bu sorumluluk şeklinin taşıyıcıyı, masraflı tedbirler almak yerine sorumluluğu göze almaya teşvik edeceğini düşünmektedir. KARAN, H.: CMR Şerhi, s. 321.

[64] Aynı yönde bkz. ARKAN, S.: “*Eşyanın Karayolu ile Uluslararası Taşınmasına İlişkin Konvansiyon (CMR) Üzerinde Bir İnceleme*”, [Sorumluluk ve Sigorta Hukuku Bakımından Eşya Taşımacılığı Sempozyumu, Sigorta Hukuku Türk Derneği Yayını, Ankara 1984], s. 16; KARAN, H.: CMR Şerhi, s. 325. Aksi görüş için bkz. AYDIN, A.: CMR'ye Göre Taşıyıcının, s. 33. Yazar, taşıyıcının sorumluluğun, özen borcu ağırlaştırılmış bir kusur sorumluluğu olduğunu belirtmektedir. Kendigelen, hangi görüşün kabul edilirse edilsin sonuçta taşıyıcının sorumluluktan hangi hallerde kurtulabileceğinin, TTK'nın 876. maddesinin kaynağı olan, CMR'nin 17. maddesinde gösterildiğini belirtmektedir. KENDİGELEN, A.: Hukukî Mütalaalar, B. 2, İstanbul 2006, s. 17. Konu hakkında ayrıntılı bilgi ve doktrindeki görüşler için bkz. ADIGÜZEL, B.: Karayoluyla Yapılan Taşımalarda Taşıyıcının Ziya ve Hasardan Doğan Sorumluluğu, B. 2, Ankara 2012, s. 43 (Karayoluyla).

B) TAŞIYICININ YARDIMCI ŞAHISLARININ EYLEMLERİNDEN DOĞAN SORUMLULUĞU

Taşıyıcı, kendi adamları^[65] ile taşımının yerine getirilmesi için yararlandığı kişilerin^[66], görevlerini yerine getirmeleri sırasındaki fiil ve ihmallerinden kendi fiil ve ihmali gibi sorumludur [TTK m. 879(1)]^[67]. Taşıyıcı bu sorumluluktan ancak zararın, yardımcısının en yüksek özeni göstermesine rağmen kaçınmayacağı ve sonuçlarını önleyemeyeceği sebeplerden meydana geldiğini ispatlayarak kurtulabilir (TTK m. 876)^[68]. Bu itibarla taşınma eşyası taşımalarında da taşıyıcı, kendi adamlarının ve taşımının yerine getirilmesi için yararlandığı kişilerin görevlerini yerine getirmeleri sırasında meydana gelen zararlardan, kendi fiil ve ihmalden doğan zararlar gibi sorumludur. Aynı şekilde yardımcı kişiler de eşyanın zıya veya hasarı nedeniyle sözleşme dışı sorumluluktan (genel anlamda haksız fiil sorumluluğu) doğan istemlerin ileri sürülmesi durumunda, aşağıda geniş şekilde açıklanan, sorumluluktan kurtulma ve sorumluluğun sınırlandırılması hükümlerinden yararlanabilecektir (TTK m. 887)^[69].

C) TAŞIYICININ SORUMLULUKTAN KURTULMASI VE SINIRLI SORUMLULUĞU

1- Sorumluluktan Kurtulma

TTK öngörülen sorumluluktan kurtulabilmesi için ya taşıyıcı, “*çok tedbirli bir taşıyıcının gösterebileceği özeni göstermiş olsaydı yine de zıya, hasar veya gecikmenin oluşacağını*” ya da zararın TTK’nın 878. maddesinde sayılan özel durumlardan birinden kaynaklandığını ispatlamalıdır. Bununla birlikte taşıyıcının, taşıma aracındaki arızaya veya taşıtı kiraladığı kişinin, temsilcilerinin

[65] “*Taşıyıcının kendi adamları*”, taşıyıcının işletmesinde istihdam olunan tüm kişiler olup taşıyıcının bunların fiil ve ihmalden sorumlu olması için somut taşımada doğrudan ya da dolaylı görev alması zorunlu değildir. KARAN, H.: CMR Şerhi, s. 105. YEŞİLOVA, E.: Taşıyıcının CMR Hükümlerine Göre Yardımcı Şahıslarının ve Müteakip Taşıyıcıların Eylemlerinden Doğan Sorumluluğu, Ankara 2004, s. 58; ADIGÜZEL, B.: “*Eşya Taşımalarında*”, s. 294.

[66] “*Taşımının yerine getirilmesi için yararlandığı kişiler*” ise taşıyıcının acente gibi temsilcileri ile taşımının yapılması için hizmetlerinden yararlandığı ve somut taşımının ifasında doğrudan ya da dolaylı rol alan ifa yardımcılardır. Ayrıntılı bilgi için bkz. KARAN, H.: CMR Şerhi, s. 105; YEŞİLOVA, E.: Taşıyıcının CMR Hükümlerine Göre, s. 58; ADIGÜZEL, B.: “*Eşya Taşımalarında*”, s. 295.

[67] Krş. UNECE Genel Şartları m. 3(1). Taşıyıcının yardımcı şahısların eylemlerinden sorumlu olması; sorumluluk nedeninin taşıma faaliyetinin icrasından doğmuş olması, yardımcılardan hizmetinin taşımının ifası için kullanılması, illiyet bağı şartlarına bağlı olup yardımcı şahısların kusurlu olması zorunlu değildir. Ayrıntılı bilgi için bkz. YEŞİLOVA, E.: Taşıyıcının CMR Hükümlerine Göre, s. 65-89.

[68] Ayrıntılı bilgi için bkz. ADIGÜZEL, B.: “*Eşya Taşımalarında*”, s. 298.

[69] Geniş açıklamalar için bkz. KARAN, H.: CMR Şerhi, s. 721.

veya çalışanlarının kusuruna dayanarak sorumluluktan kurtulması mümkün değildir (TTK m. 877)^[70].

TTK'nın 898. maddesinde, taşınma eşyası taşımalarındaki muhtemel sorumsuzluk halleri özel olarak sayılmıştır. Buna göre taşıyıcı, durum ve şartlara göre üzerine düşeni yapmış ve tüm önlemleri aldığını ve talimatlara uyması şartıyla hasarın:

- i. Değerli maden, taş, mücevher, posta pulu, madenî para, belge veya kıymetli evraktan, canlı hayvan veya bitkilerden,
- ii. Gönderen tarafından yetersiz paketleme veya etiketlemelerden,
- iii. Gönderen tarafından işleme tabi tutulan, yüklenen veya boşaltılan eşyalardan,
- iv. Kendisi tarafından ambalajlanmamış olan eşyalardan veya
- v. Doğal veya ayıplı yapısı dolayısıyla kolaylıkla zarar görebilecek nitelikteki eşyalardan kaynaklandığını ispatlayarak sorumluluktan kurtulabilecektir^[71].

TTK'nın 898(2) maddesinde oluşan zararın, durum ve şartlara göre sayılan tehlikelerden birinden kaynaklanmış olabileceği durumlarda, zararın bu tehlikelerden doğmuş olacağı şekilde bir karine kabul edilmiştir^[72]. Bu itibarla taşıyıcı, zıya veya hasarın sayılan bu özel durumlardan birinden kaynaklandığını ispatla yükümlü değildir. Taşınma eşyası taşımada sayılan özel durumlardan birinin mevcut olması zararın bu tehlikeden kaynaklandığının kabul edilmesi için yeterli olup, gönderen ya da gönderilen zararın mevcut bu tehlikeden kaynaklanmadığını ispat etmek zorundadır. Yukarıda vurgulandığı gibi taşıyıcı, özel sorumluluktan kurtulma hâllerinden yararlanabilmesi için olayın özelliklerine göre, üzerine düşen edimleri yerine getirerek tüm önlemleri almış ve talimatlara uymuş olmalıdır [TTK m. 898(3)].

[70] Ayrıntılı bilgi için bkz. ARKAN, S.: "Karayolu ile Eşya Taşımada İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Uygulanma Koşulları ve Taşıyıcının Sorumluluğunu Düzenleyen Hükümleri", BATİDER, 1979, C. X, S. 2, s. 408; KAYA, A.: "Karayolu ile Eşya Taşımaya İlişkin II", s. 251; KARAN, H.: CMR Şerhi, s. 335; AYDIN, A.: CMR'ye Göre Taşıyıcının, s. 93; KÜÇÜKALİ, C.: "Taşıyıcının Zıya ve Hasar Halinde Sorumluluktan Kurtulması", İstanbul Barosu Dergisi, 2007, C. LXXXI, S. 4, s. 1554-1569.

[71] UNECE Genel Şartları'nın 12(4) maddesinde, ek olarak, gönderenin haksız fiil veya ihmali nedeniyle meydana gelen zıya, hasar ve gecikmeden dolayı taşıyıcının sorumlu olmadığı belirtilmektedir.

[72] Benzer bir karine genel eşya taşımalarına ilişkin olarak TTK'nın 878(2) maddesinde kabul edilmiştir.

2- Sorumluluğun Sınırlandırılması ve Bu Hakkın Kaybı

Genel eşya taşımalarında taşıyıcının ödeyeceği tazminat miktarı, ziya ve hasarda gönderinin net olmayan ağırlığının her bir kilogramı için 8,33 ÖÇH, taşıma süresinin aşılması durumunda ise taşıma ücretinin üç katı ile sınırlıdır (TTK m. 882)^[73]. Taşınma eşyası taşınmasında ise—genel eşya taşımalarından farklı olarak— ziya veya hasar sebebiyle taşıyıcının sorumluluğu, taşıma sözleşmesinin ifası için gerekli olan yükleme hacminin metreküpu başına 1.500 ÖÇH ile sınırlandırılmıştır (TTK m. 899)^[74].

Taşıyıcı veya yardımcı şahısları^[75], ziya ve hasarın kasten veya pervasızca bir davranışla^[76] ve böyle bir zararın meydana gelmesi ihtimalinin bilinciyle işlenmiş bir fiilinin veya ihmalinin sebebiyet verdiği ispatlanması durumunda sorumluluk sınırlamalarından yararlanma hakkını kaybederler (TTK m. 886)^[77]. Ayrıca, gönderenin tüketici olduğu taşımalarda sözleşme yapılırken taşıyıcı; göndereni, sözleşme yapılırken sorumluluk hükümleri hakkında bilgilendirmemesi ve sorumluluğun genişletilmesi yönünde bir sözleşme yapılması veya eşyanın sigorta ettirilmesi imkânlarına işaret etmemesi durumunda da sorumluluktan kurtulma veya sınırlandırma hakkını kaybeder [TTK m. 901(1)(a)].

[73] Tazminat hesaplanmasında ÖÇK'nin, taraflarca kararlaştırılan tarihteki kararlaştırılmamışsa eşyanın taşıma amacıyla taşıyıcıya teslim edildiği tarihteki Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasınca belirlenen değeri esas alınır. Bkz. TTK m. 882(4).

[74] Benzer şekilde taşıyıcının yardımcı şahısları da eşyanın ziya, hasarı veya geç teslimi sebebiyle sözleşme dışı sorumluktan ileri sürülen taleplere karşı taşıyıcının sorumluluktan kurtulma sebeplerine ve sınırlı sorumluluk kurallarına dayanabilirler. Bkz. TTK m. 887(birinci cümle).

[75] Bkz. TTK m. 887(ikinci cümle).

[76] Türk hukukuna yabancı bir kavram olsa da doktrin ve uygulamada bilinen pervasızca ve zararın muhtemelen gerçekleşebileceği bilinciyle hareket, genel anlamda kasta eşit bir kusurdur. Bu itibarla taşıyıcı, kast veya kasta eşit bir kusuru nedeniyle doğan zararların tamamından sorumludur. Ayrıntılı bilgi için bkz. KARAN, H.: CMR Şerhi, s. 733; YETİŞ ŞAMLI, K.: Taşıyıcının/Taşıyanın Sınırlı Sorumluluktan Yararlanma Hakkının Kaybı, İstanbul 2008, s. 40; ERDİL, E.: İçtihatlı CMR Konvansiyonu Şerhi, İstanbul 2007, s. 363; GENÇTÜRK, M.: “Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Taşıyıcının Sınırsız Sorumluluğunu Gerektiren Ağır Kusurları ve Türk Mahkemelerinin CMR’yi Uygulaması Bakımdan Muhtemel Etkisi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, C. XIV, S. 4, s. 97.

[77] Ayrıntılı bilgi için bkz. GENÇTÜRK, M. – YİĞİT, İ.: “CMR Kapsamındaki Taşımalarda Taşıyıcının Sınırlı Sorumluluktan Yararlanamayacağı Haller”, Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi, 2013, C. III, s. 34-46.

D) GÖNDERİLENİN BİLDİRİM YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Genel eşya taşımalarında gönderen veya gönderilen, zararının tazminini isteyebilmesi için öncelikle eşyanın zıya ve hasarı ile geç teslimini taşıyıcıya ihbar etmelidir. Aksi takdirde eşyanın, sözleşmeye uygun olarak teslim edildiği varsayılır (TTK m. 889)^[78].

TTK'nın 900. maddesinde de taşınma eşyası taşımalarında meydana gelen zıya ve hasarından doğan istem haklarının kullanılabilmesi, durumun taşıyıcıya bildirilmesi şartına bağlanmıştır. Buna göre; eşyanın zıya veya hasara uğramış olduğu açıkça görülüyorsa en geç teslimi izleyen üç iş günü içinde, açıkça görünmüyorsa en geç teslimi izleyen ondört gün içinde taşıyıcıya ihbar edilmelidir.

Bildirim yükümlülüğünü düzenleyen TTK'nın 889 ve 900. maddelerinde bildirim için, kural olarak, herhangi bir şekil şartı öngörülmemekle birlikte, TTK'nın 889(4) maddesinde eşyanın tesliminden sonra yapılacak bildirimlerin yazılı şekilde yapılacağı belirtilmiş olması, taşınma eşyası taşımalarında bildirimlerin şeklinin ayrıca tartışılmasını zorunlu kılmaktadır.

TTK'nın 900. maddesinde sadece "*taşıyıcıya bildirilmemişse sona erer*" ifadesi kullanılmaktadır. Söz konusu ifadenin sözel yorumundan; TTK'nın 889(4) maddesinde öngörülen yazılı şekil koşulunun sadece genel eşya taşımaları için öngörüldüğü, taşınma eşyası taşımalarında bildirim herhangi bir şekle bağlanmadığı anlamı çıkmaktadır. Bu itibarla, bildirim telekomünikasyon araçları ile de yapılabileceği ancak itiraz halinde ispat külfetinin gönderende olduğu kabul edilmelidir^[79].

Bildirim süresi içinde yapılmaması, eşyasının sözleşmeye uygun şekilde teslim edildiği karinesini doğurur ve taşınma eşyasının zıya ve hasara uğramasından doğan istem haklarını sona erdirir (TTK m. 900). Bununla birlikte taşıyıcının, bu haktan yararlanabilmesi için gönderileni en geç malın teslimi sırasında, zarar bildirimini şekli ve süresi ile bu bildirim yapılmaması hâlinde ortaya çıkabilecek hukukî sonuçlar hakkında bilgilendirmesi gereklidir [TTK m. 901(1)(b)]. Ayrıca bu bilgilendirme yazılı, kolayca okunabilir ve anlaşılabilir biçimde olmak zorundadır [TTK m. 901(2)]. Aksi takdirde gönderilen,

[78] TTK'nın 889. maddesi uyarınca gönderen veya gönderilen; dış görünüş itibarıyla anlaşılabilen zıya ve hasarlarda durumu en geç teslim anına kadar, anlaşılmayan zıya ve hasarları bildirim süresi teslimden itibaren 7 (yedi) gün içinde taşıyıcıya bildirmelidir. Teslim süresinin aşılması durumunda ise bildirim süresi teslim tarihinden itibaren 21 (yirmi bir) gündür.

[79] Yargıtay da 1956 tarihli eski TTK zamanında verdiği kararında, taşıma devam ederken gerekli özen ve dikkatin gösterilmediğini gören taşıtanın, taşımanın eksik yapıldığının yanında, eşyalara taşıma sırasında hasar verildiğini de telefon ile davalıya bildirilmesini, bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmesi olarak kabul etmiştir. Y.11.HD. 17.06.1996, E.1996/4002 K. 1996/4432 (Kazancı Hukuk Veri Tabanı, Erişim Tarihi: 06 Ocak 2014).

süreye bağlı olmaksızın bildirim hakkını kullanarak zararın tazminini isteme hakkında sahiptir.

E) ZAMANAŞIMI VE YETKİLİ MAHKEME

Taşınma eşyası taşımalarında özel bir zamanaşımı süresi öngörülmediğinden taşınma eşyasında meydana gelen her türlü zararlar için zamanaşımı süresi bir yıl olmalıdır [TTK m. 855(1)]. Taşınma eşyası taşımaları genel olarak tek seferde taşındığından bu süre taşınma eşyasının gönderilene teslimiyle işlemeye başlar. Eşyanın tamamen zayi olması durumunda ise süre, teslim edilmesi gereken tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır [TTK m. 855(1)]. Uygulamada görülmesi pek mümkün olmamakla birlikte tek parçada taşınması gereken taşınma eşyasının parça olarak taşınması durumunda zamanaşımı, son parçanın taşınması teslim edildiği veya edilmesi gerektiği tarihten itibaren başlamalıdır^[80]. Zıya ve hasarın taşıyıcının kastından veya pervasızca bir davranışından kaynaklaması durumunda ise zamanaşımı süresi üç yıldır [TTK m. 855(5)]^[81].

TTK'nın 890(1) maddesinde eşya taşımalarından doğan hukukî uyuşmazlıklarda, malın teslim alındığı veya teslim için öngörülen yer mahkemelerin de yetkili olduğu hükme bağlanmaktadır. Bununla birlikte maddede kullanılan “*birinci ve ikinci kısım hükümlerine tabi taşımadan doğan hukukî uyuşmazlık*” ifadesinin, taşınma eşyası taşımalarına bir istisna getirip getirmediği tartışılmalıdır.

Hükmün konuluş amacı belirtilmemekle birlikte madde gerekçesinde, Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK)'nda öngörülen yetkili mahkemelere ek olarak yetkili mahkemelerin gösterildiği belirtilmektedir^[82]. Oysa ki TTK'nın 890. maddesinin kaynağını teşkil eden CMR'nin 31. maddesinde yetkinin açık şekilde düzenlenmesinin temel amacı, uluslararası nitelikli taşımalarda ülkeden ülkeye farklılık arz edebilecek yetki konusunda yeknesak bir çözüme ulaşmaktır^[83]. TTK'nın taşıma işlerine ait hükümleri ancak yabancılık unsuru bulunmayan taşımalarda uygulama alanı bulduğuna göre yetki konusunun ayrıca düzenlenmiş olması eleştirilebilir. Zira yetki, HMK'nın 5 ilâ 19. maddelerinde ayrıntılı olarak düzenlenmiş önemli kurumdur. Bu itibarla eşya taşımaları için yetkili mahkemelerin ayrıca düzenlenmiş olmasının amacının, davacı konumunda olan gönderen veya gönderilenin korunması olduğunu açıklar^[84]. Bu itibarla, her ne kadar TTK'nın 890(1) maddesinin lafzında ikinci ve üçüncü

[80] ADIGÜZEL, B.: Karayoluyla, s. 281.

[81] TTK'nın 855. maddesinde kabul edilen zamanaşımı süresinin kaynağı CMR'nin 32(1) maddesinde düzenlenen zamanaşımı süreleridir. Bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s. 250.

[82] Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, s. 263.

[83] KARAN, H.: CMR Şerhi, s. 87.

[84] Aksi yorum TTK'nın 890. maddesini gereksiz kılacaktır.

bölüm hükümleri ifadesi kullanılmış olsa da maddenin sadece genel eşya taşımalarını kapsamadığını, taşınma eşyası taşımalarında da davanın, taşınma eşyasının teslim alındığı veya teslim edilmesi gereken yer mahkemelerinde de açılabilceğı kabul edilmelidir.

SONUÇ

Doktrinde eşya taşıma sözleşmesi olup olmadığı tartışmalı olan taşınma eşyası taşıması, ülkemizde uzun süredir “*evden eve taşıma*” adıyla sıklıkla uygulanan taşımalardır. Mobilyaların sökülmesi, ambalajlanması ve yerine kurulması gibi edimlerin önemi nedeniyle TTK’da taşınma eşyası taşımaları, Alm.TK’nın esas alınarak kaleme hükümlerle özel bir düzenlemeye kavuşturulmuştur.

Getirilen yeni düzenlemeyle, genel eşya taşımalarından farklı olarak, özellikle gönderenin yükümlülükleri ve sorumluluğu hafifletilirken, eşyanın sökülmesi, yüklenmesi, boşaltılması ve yeni yerinde kurulması ile ambalajlanması ve işaretleme yükümlülüğü, kural olarak, taşıyıcıya yüklenmiştir. Ayrıca gönderenin ve taşıyıcının sorumluluk sınırlandırılması ile bildirim yükümlülüğüne ilişkin özel hükümler derç edilmiştir.

Taşınma eşyası taşımalarına ilişkin getirilen bu düzenlemeler genel anlamda uygulama ile paralel gözükmektedir. Özellikle teslim sonrasında gönderenin bildirim yükümlülüğünün yazılı şekle bağlanmaması ve gönderenin tüketici olduğu taşımalarda taşıyıcının, göndereni sözleşme yapılırken sorumluluk hakkında bilgilendirmemesi durumunda sorumluluğunu sınırlandırma hakkını kaybedeceğinin düzenlenmesi isabetli olmuştur. Ayrıca taşıyıcının en geç malın teslimi sırasında, zararın bildirim şekli ve süresi ile bu bildirim yapılması durumunda hukukî sonuçlar hakkında tüketici gönderilene bilgilendirmemesi durumunda taşıyıcıya karşı talep hakkının sona ermeyeceğinin hükme bağlanması tüketiciyi korumaya yönelik hukukî düzenlemelerle de uyumludur.

Bununla birlikte taşıyıcının bildirim yükümlülüğünü düzenleyen TTK’nın 889 ve 900. maddeleri, uygulamada yaşanabilecek uyumsuzlukların başında gelecek niteliktedir. Zira sözleşmenin güçlü tarafı olan taşıyıcılar, bu yükümlüklerini hazırladıkları standart sözleşmelere koyacakları hükümlerle aşmaya çalışacaklardır. Genel işlem şartları veya haksız şartlar niteliğinde olacak bu hükümlerin Borçlar Kanunu ve Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun kapsamında geçersiz olacağı açık olmakla birlikte, ortaya çıkacak muhtemel boşluklar belki de yeni bir hukukî düzenleme yapılmasına gerek kalmaksızın uygulama tarafından doldurulacaktır.

KAYNAKLAR

- ADIGÜZEL, B.: “Eşya Taşımalarında Taşıyıcı Yardımcısı Kavramı ve Yardımcıların Taşıyıcının Sorumluluğuna Etkisi”, 2008, C. III, S. 2, s. 291-330 (“Eşya Taşımalarında”).
- ADIGÜZEL, B.: Karayoluyla Yapılan Taşımalarda Taşıyıcının Ziya ve Hasardan Doğan Sorumluluğu, B. 2, Ankara 2012 (Karayoluyla).
- ARKAN, S.: “Karayolu ile Eşya Taşımalarına İlişkin Uluslararası Sözleşmenin Uygulanma Koşulları ve Taşıyıcının Sorumluluğunu Düzenleyen Hükümleri”, BATİDER, 1979, C. X, S. 2, s. 397-414.
- ARKAN, S.: Karada Yapılan Eşya Taşımalarında Taşıyıcının Sorumluluğu, Ankara 1982, s. 2 (Karadan Yapılan).
- ARKAN, S.: “Eşyanın Karayolu ile Uluslararası Taşınmasına İlişkin Konvansiyon (CMR) Üzerinde Bir İnceleme”, [Sorumluluk ve Sigorta Hukuku Bakımından Eşya Taşımacılığı Sempozyumu, Sigorta Hukuku Türk Derneği Yayını, Ankara 1984], s. 1-21.
- ARKAN, S.: “Karayoluyla Yapılan Eşya Taşımalarında Taşıyıcının Sorumluluğu”, [Sorumluluk ve Sigorta Hukuku Bakımından Eşya Taşımacılığı Sempozyumu, Sigorta Hukuku Türk Derneği Yayını, Ankara 1984], s. 99-125.
- ARKAN, S.: Demiryoluyla Yapılan Uluslararası Eşya Taşımaları, Ankara 1987.
- ATABEK, R.: Eşya Taşıma Hukuku, İstanbul 1960.
- AYDIN, A.: CMR’ye Göre Taşıyıcının Ziya, Hasar ve Gecikmeden Doğan Sorumluluğu, B. 2, İstanbul 2006.
- “Carriage of Household Goods for Hire by Motor Vehicle”, <http://statutes.laws.com/new-hampshire/TITLEXXXIV/CHAPTER375-A> (Erişim Tarihi: 06 Ocak 2014).
- DOĞANAY, İ.: Türk Ticaret Kanunu Şerhi, B. 2, C. II, Ankara 1981.
- ERDİL, E.: İċtihatlı CMR Konvansiyonu Şerhi, İstanbul 2007.
- FRANKO, N.: Hatır Nakliyatı ve Hukuki Mahiyeti, Ankara 1992.
- General Conditions For International Furniture Removal Prepared Under The Auspices Of The United Nations Economic Commission For Europe Geneva, April 1962”, http://www.interdell.se/pdf/general_conditions.pdf (Erişim Tarihi: 06 Ocak 2014).
- GENÇTÜRK, M.: “Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Taşıyıcının Sınırsız Sorumluluğunu Gerektiren Ağır Kusurları ve Türk Mahkemelerinin CMR’yi Uygulaması Bakımdan Muhtemel Etkisi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2012, C. XIV, S. 4, s. 91-122.
- GENÇTÜRK, M. – YİĞİT, İ.: “CMR Kapsamındaki Taşımalarda Taşıyıcının Sınırlı Sorumluluktan Yararlanamayacağı Haller”, Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi, 2013, C. III, s. 34-46.
- KARAN, H.: “Karayolu Taşıma Kanunu ve Yönetmeliği”, BATİDER, C. XXII, S. 3, s. 97-137.
- KARAN, H.: Law on International Carriage of Goods, Ankara 2006.
- KARAN, H.: Karayolunda Uluslararası Eşya Taşıma Sözleşmesi Hakkında Konvansiyon–CMR Şerhi, Ankara 2011 (CMR Şerhi).
- KAYA, A.: “Karayolu ile Eşya Taşımaya İlişkin Uluslararası Sözleşmenin (CMR) Uygulama Şartları ve Öngörülen Sorumluluğun Esasları (I)”, Oğuz İmregün’e Armağan, İstanbul 1998, s. 311-333.

KAYA, A.: "Karayolu ile Eşya Taşımaya İlişkin Uluslararası Sözleşmenin (CMR) Uygulama Şartları ve Öngörülen Sorumluluğun Esasları (II), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1998, C. LVI, S. 1-4, s. 239-267 ("Karayolu ile Eşya Taşımaya İlişkin II").

KENDİGELEN, A.: Hukukî Mütalaalar, B. 2, İstanbul 2006.

KÜÇÜKALİ, C.: "Taşıyıcının Ziya ve Hasar Halinde Sorumluluktan Kurtulması", İstanbul Barosu Dergisi, 2007, C. LXXXI, S. 4, s. 1554-1569.

ÖZDEMİR, T.: Uluslararası Eşya Taşıma Hukuku, İstanbul 2006;

SEKMEN, O.: "Karayoluyla Eşya Taşımada Taşıyıcının Ziya ve/veya Hasar ile Gecikmeden Doğan Sorumluluğu", İstanbul Barosu Dergisi, 2011, C. LXXXV, S. 4, s. 106-121.

SEVEN, V.: Taşıyanın Yüke Özen Borcunun İhlalinden (Yük Ziya ve Hasardan) Doğan Sorumluluğu, Ankara 2003.

SEVEN, V.: Taşıma Hukukunda Gönderilen, Ankara 2012.

SÖZER, B.: "Taşıyanın Taşıma Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğunu Düzenleyen Hükümlere İlişkin Bazı Meseleler ve Görüşler", BATİDER, 1987, C. XIV, S. 2, s. 89-161.

The Highway Traffic Act, used Household Goods Regulation", <http://web2.gov.mb.ca/laws/regs/pdf/h060-077.89.pdf> (Erişim tarihi: 06 Ocak 2014).

Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), TBMM Dönem: 23, Yasama Yılı: 2, S. Sayısı: 96, <http://www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem23/yil01/ss96.pdf> (04 Mayıs 2013) (Anılış: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı).

TÜZÜNER, Ö.: "Karayoluyla Eşya Taşıma Sözleşmesinin Hukukî Niteliği ve İş Görme Amacı Güden Sözleşmelerle İlişkisi", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2012, S. 101, s. 167-196.

USLU, M.: CMR Hükümleri Çerçevesinde Taşıyıcının Gecikmeden Doğan Sorumluluğu, Ankara 2010.

YEŞİLOCA, E.: Taşıyıcının CMR Hükümlerine Göre Yardımcı Şahıslarının ve Müteakip Taşıyıcıların Eylemlerinden Doğan Sorumluluğu, Ankara 2004.

YETİŞ ŞAMLI, K.: Taşıyıcının/Taşıyanın Sınırlı Sorumluluktan Yararlanma Hakkının Kaybı, İstanbul 2008; ATEŞ, E.: Taşıyanın Sorumluluğunu Düzenleyen "Konışmentolu Taşımalar Hakkında Bazı Kuralların Birleştirilmesine Dair Sözleşme 1924 Brüksel (Lahey) Konvansiyonu'nun Türk Hukukuna Etkisi, İstanbul 2008.